

KAL

Kal

(B92/Asphalt Tango)

Romski bend sa r'n'r stavom, iniciran plesnim ritmovima i ukorenjen u „balkanskom bluzu“. Odbijanjem da sviraju po folklornim pravilima, najveća „urbana romska atrakcija“ na koncertima obrađuju Manua Chaoa, a razmenili su gostovanja na albumima sa Rambom Amadeusom. Dosegnuli su i prvo mesto na listi World Music Charts Europe
Dario Stajić

- Hoće li biti i trubači?

- Pa, neću valjda uz rege da igram. (Bata Živojinović, na pitanje ko će mu svirati na venčanju)

Neponovljivost: Pop-art umetnik i art-pop gitarista Keith Rowe je krajem 60-ih za svoj bend AMM izjavio: „Mi pokušavamo da odsviramo tihe delove glasno i glasne tiho“. U jednom periodu karijere je do te mere radikalizovao zvuk da je, na primer, odbio da štima gitaru. Namera mu je bila da svaki nastup učini jedinstvenim i neponovljivim, ali i da nas podseti na vremena kad muziku nisu pisali i izvodili ljudi – da je *muzika* starija nas samih.

Četrdeset godina kasnije, na geografski i muzički drugom kraju sveta, na zgarištu (samo)spaljene *tamnice naroda*, pojavio se Kal. Kao voda koja izvire iz dubine, zvuci s njihovog poslednjeg albuma (rane radove ne poznajem), mesecima dana rizomatski krče sebi put, daleko od kuće, hodnicima zadimljenih evropskih klubova.

I Kal ne samo što znaju da sviraju „tihe delove glasno i glasne tiho“, nego i vesele tužno, nepoznate poznato. Mnogi će često osetiti prisnost, kao da odnekud znaju te melodije. Retko ko će se setiti trenutaka kad su ih čuli prvi put.

Tragedija i komedija: Koliko je nota, glasova i šumova nestalo zauvek tokom Drugog svetskog rata? U velikom pogromu Porajmosu, obrisani s lica zemlje, milioni Roma su odneli milione pesama u nepovrat i prekrili obraz zaboravljenim suzama.

Jedna od retkih preživelih je i tradicionalna *Delem delem*. Konačan tekst himne Roma Evrope i sveta, po nekim tumačenjima direktno inspirisane i nasilnim raseljavanjem ljudi u logoru na severu Engleske (1969), napisao je kompozitor Žarko Jovanović.

Na mom dugom dugom putu,

Sreo sam puno Roma,

Na mom dugom dugom putu

Sreli su me mnogi sreći Romi.

Na dugom dugom putu srećemo i Dragana Ristića, osnivača, pevača i vođu grupe Kal. Na albumu pesma pod rednim brojem pet, otpevana je ponosno, na način koji onemogućava svaki oblik racionalnog razmišljanja. Način koji budi želju za alkoholom, smrtnim neprijateljem emocionalne inteligencije.

I kao što to biva i jeste, tuga i radost u nepravilnim razmacima smenjuju jedna drugu.

Tik uz *Đelem, đelem* u harlekinskom krossoveru je *Komedija*, briljira i elaborira Rambo Amadeus, duh koji živi za muziku koja hoda.

Forma: Album Valjevaca iz predgrađa Beograda producirao je i miksovao Mike Nielsen, u užim/stručnim krugovima poznat između ostalog i po radu sa britanskim Underworldom. S obzirom na kulturne i jezičke barijere, teško je oceniti da li je to za njega bio lak, težak ili lak i težak zadatak. Golo uvo konstatuje da je majstor s Ostrva zaokružio album u kompaktnu (disk) celinu i da se na njemu ne nalazi nijedna pesma koja bi se mogla okarakterisati kao suvišna ili slabija od ostalih. Singlova, naravno, ne nedostaje! Sve su pesme hitovi!

Kal poseduju fundament i izvođačku platformu koja uz malo organizatorskog umeća može vrlo lako da se proširi u nekom novom pravcu i učini još efikasnijom. Bez potrebe da teže za preterano originalnim i radikalnim umetničkim izrazom, vrlo snalažljivo koriste tradiciju i modernu... hm... tehnologiju, svesni da nije sve u proračunu i kombinatorici.

I pored gustih aranžmana, uvek ostaje nešto neuhvatljivo, spontano i neopisivo, možda čak i nesvesno otpevano i odsvirano.

Filozofsko pitanje: šta je starije - ljubav ili muzika?

Epilog: *Bože daj mi krila pa da poletim, Duj duj dema devla phaka duj, Dvojka...* ili bilo koja druga.

Nema smisla u muzici tražiti smisao postojanja, nadnebeska, metafizička značenja, iako... ima i toga. Iako se u ovom tekstu ponekad i ja takvim stvarima zamajavam. Jednostavno... put je dalek, život čudnovato kratak - i nesagledivo lep.